

**ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์
วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร***
**EFFICIENCY IN BUDDHISM PROPAGATION OF WATPRAYURAWONGSAWAS
WORAVIHARN, BANKKOK**

พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร
Phrakhrupalad Chalernporn Abhivaro
วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร
Watprayurawongsawasworaviharn, Bankkok
E-mail: apiwaro.der@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็น เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ และศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลต่าง ๆ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ปัญหา อุปสรรค คือ ไม่มีหลักสูตรที่เอื้ออำนวยต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานของพระนักเผยแผ่ ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นควรจัดทำหลักสูตรที่เอื้ออำนวยต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานของพระนักเผยแผ่ มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การเผยแผ่; พระพุทธศาสนา

Abstract

This article was to study the level of monks' opinions, and to compare the monks' opinion and problems, obstacles and problems, To study problems, obstacles and recommendations for Efficiency in Buddhism Propagation of Wat Prayurawongsawasworaviharn. using Mixed Methods. Level of monks' opinions on Efficiency in Buddhism Propagation of Wat Prayurawongsawasworaviharn, by overall, were at high level. Based on different is found to be accepting the set hypothesis. Problems and obstacles there was not appropriate curriculum to support the Buddhism dissemination in the areas so that the preacher monks can perform their duties effectively and efficiently. Recommendations were that appropriate curriculum

* Received March 12, 2020; Revised April 8, 2020; Accepted April 10, 2020

development to support the Buddhism dissemination in each areas so that the preacher monks' can perform their duties more effectively and efficiently.

Keywords: Efficiency; Propagation, Buddhism

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชนทุกคนให้ทำความดี และเว้นความชั่วเพื่อให้อยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุข ในอดีตคนไทยดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความเคารพในกฎกติกาของสังคม มีความเป็นอยู่ที่ยเรียบง่ายและดำเนินชีวิตแบบพอเพียง คำสอนในพระพุทธศาสนามีความสำคัญและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย วิถีของพระพุทธศาสนาจึงเข้าไปมีบทบาทอยู่ในสังคมของคนไทยทุกชนชั้น คนไทยทุกชนชั้นได้นำเอาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสุขความเจริญทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้แสดงธรรมเทศนาสั่งสอนและปลูกฝังคุณธรรมความดีงามให้แก่ประชาชนและด้วยเหตุแห่งความนับถือศรัทธาและเชื่อมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาตนเองเป็นแรงบันดาลใจให้ก่อสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศาสนาขึ้น เพื่อใช้สั่งสอนและสืบทอดคุณธรรมในศาสนา แต่ถ้ามองในทัศนะทางวิชาการนิเทศศาสตร์ ในการเทศน์ก็มีปัญหาหรือช่องว่างในการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือพุทธธรรมของพระสงฆ์เช่นกัน ซึ่งนับว่ามีส่วนสำคัญที่อาจทำให้คนไทยหรือสังคมไทยเห็นห่างจากพุทธธรรม เพราะมีข้อเท็จจริงที่แสดงว่า พระสงฆ์ที่เป็นองค์ปาฐกถา (ผู้ส่งสาร) ส่วนมากมักทำการเทศน์หรือถ่ายทอดพุทธธรรม (สาร) โดยขาดหลักการและวิธีการตลอดจนรูปแบบที่เหมาะสม มิได้มีการวิเคราะห์ผู้ฟัง (ผู้รับสาร) ที่เป็นเป้าหมาย ของการเทศน์แต่ละครั้ง อีกทั้งยังขาดความรู้และประสบการณ์ในด้านการพูดต่อหน้าสาธารณชน หรือใช้ศัพท์ภาษาบาลีที่เข้าใจยากมากเกินไป นิทานประกอบหรือการยกตัวอย่างที่ล้าสมัย นำเบื่อไม่เห็นจริงและไม่อาจจะเปรียบเทียบกับสังคมยุคปัจจุบันได้ พระสงฆ์บางรูปยังนิยมเทศน์หรือบรรยายธรรมะโดยใช้ทำนองเนิบนาบแบบโบราณที่เป็นพิธีการอีกด้วย จึงทำให้ไม่เกิดประสิทธิผลในการสื่อสารหลักธรรมไปสู่ประชาชน (แสง จันทรงาม, 2511)

ดังนั้น วิธีการสอนและอุบายกลวิธีต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการเผยแผ่ธรรมะ เพราะช่วยเป็น “สื่อ” หรือเป็นอุปกรณ์ในการเผยแผ่ และเสริมให้การเรียนรู้ไปอย่างรวดเร็วและดียิ่งขึ้น การที่จะชี้ให้เห็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมหรือเสนอความคิดเห็น แก้ไขปรับปรุงในเรื่องต่างๆ เพื่อชักจูงโน้มน้าวจิตใจของประชาชนให้ประพฤติตามหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสุขสงบในสังคมผู้เผยแผ่จะต้องเป็นกัลยาณมิตร คือ เป็นผู้ชี้แนะที่ถูกต้องให้ ถ้าชี้แนะผิดๆ ก็อาจพาไปนอกทางหรือผิดพลาดได้ อย่างไรก็ตามบทบาทของนักเผยแผ่ คือ “ชี้แนะแนวทาง” (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2540)

ในปัจจุบันการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทยยังไม่มีประสิทธิภาพพอเนื่องจากพระภิกษุสามเณรหรือผู้นำทางศาสนายังขาดความรู้และทักษะที่เพียงพอในการเผยแผ่

พระพุทธศาสนา ขาดสื่อการสอนที่น่าสนใจ ภาษาที่ใช้ไม่เป็นที่เข้าใจสำหรับประชาชน อีกทั้งยังขาดแคลนพระภิกษุสามเณรผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบท ปัญหาและอุปสรรคด้านพระสงฆ์และสถาบันพระสงฆ์ในฐานะผู้เผยแผ่ธรรมะ เช่น การขาดแคลนพระสงฆ์ที่มีความสามารถในการเผยแผ่ธรรมะอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบท ปัญหาและอุปสรรคด้านวิธีการหรือกลวิธีการเผยแผ่ธรรมะ เช่น ไม่มีการกำหนดหัวข้อธรรมะที่เหมาะสมกับผู้ฟัง หรือไม่มีการศึกษาหัวข้อธรรมะอย่างถ่องแท้ก่อนนำไปเผยแผ่ นอกจากนี้พระสงฆ์ไม่ได้มีการฝึกการผลิต และการใช้สื่อดิจิทัลก่อนรวมทั้งสื่อต่างๆ ส่วนใหญ่จึงมุ่งใช้สื่อบุคคลเป็นหลัก ทำให้การเผยแผ่ธรรมะกระทำได้ในเขตจำกัด(พระครูสาธิตธรรมวิจิตร (อนันต์ ฌนทโกโม), 2557)

จะเห็นได้ว่า ปัญหาในการเผยแผ่ธรรมะในพระพุทธศาสนานั้นมีพื้นฐานปัญหามาจากเรื่องเดียวกัน นั่นคือ ขาดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถและทักษะที่เพียงพอในการเผยแผ่ ขาดวิธีการหรือกลวิธีที่ดึงดูดใจ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกับประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพฯ เพื่อหาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพฯ ว่าอยู่ในระดับใด เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพฯ ว่ามีเป็นอย่างไร และส่งผลกันในระดับใด สุดท้ายเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพฯว่ามีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและจดบันทึกด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา เรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ นอกจากนั้นยังทำการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.921 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนจากพระผู้เข้าอบรมโครงการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาการเทศนาพระนักเทศน์

รุ่นที่ 26 ประจำปี 2562 จำนวน 500 รูป ได้กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา ได้แก่ พระผู้เข้าอบรมโครงการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาการเทศนาพระนักเทศน์ รุ่นที่ 26 ประจำปี 2562 ได้มาจากการเปิดตารางของ Taro Yamane จำนวน 222 รูป เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 222 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที และค่าเอฟ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

(n = 222)

ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านผู้ส่งสาร	4.42	0.815	มาก
2) ด้านสาร	4.43	0.816	มาก
3) ด้านช่องสาร	4.43	0.810	มาก
4) ด้านผู้รับสาร	4.44	0.806	มาก
รวมค่าเฉลี่ยทั้งหมด	4.44	0.810	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พระสงฆ์มีระดับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ด้านประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.810) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านผู้รับสาร, ด้านสาร, ด้านช่องสาร และด้านผู้ส่งสาร ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ วัดประยุรวงศาาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ วัดประยุรวงศาาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	t-test	F-test	Sig	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
อายุ		16.723**	0.000	✓	
พรรษา		16.723**	0.000		✓
ตำแหน่งทางคณะสงฆ์	-3.619*		0.012	✓	
วุฒิการศึกษาแผนกสามัญศึกษา		3.760*	0.025	✓	
วุฒิการศึกษาแผนกนักธรรม		10.090**	0.000	✓	
วุฒิการศึกษา แผนกเปรียญธรรม		2.948*	0.034	✓	

จากตารางที่ 2 พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกสามัญศึกษาต่างกัน วุฒิการศึกษาแผนกนักธรรม ต่างกัน มีวุฒิการศึกษา แผนกเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ วัดประยุรวงศาาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ วัดประยุรวงศาาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา	ปัญหา-อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ด้านผู้ส่งสาร	พระนักเผยแผ่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชน	ผู้ส่งสารควรให้มีการฝึกอบรมความรู้ให้แก่พระนักเผยแผ่ที่จะทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชน
ด้านสาร	พระนักเผยแผ่ขาดความรู้ด้านการเผยแผ่ค่อนข้างน้อยทำให้ พระนักเผยแผ่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชน	ด้านสารหลักธรรมในพระพุทธศาสนาควรให้มีการฝึกอบรมความรู้ให้แก่พระภิกษุที่จะทำหน้าที่ในการเผยแผ่
ด้านช่องสาร	ขาดทีมงานที่เข้มแข็งเพื่อช่วยกันทำงานด้านเผยแผ่	ช่องทางการสื่อสาร ควรให้ความรู้ให้แก่พระนักเผยแผ่ที่จะทำหน้าที่ในการเผยแผ่ และสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง
ด้านผู้รับสาร	ประชาชนผู้รับข้อมูลข่าวสาร ต้องมีคุณสมบัติ ความสามารถ ความชำนาญในการสื่อสาร การอ่าน การฟัง การตีความ การจับใจความสำคัญ	ควรส่งเสริมให้ประชาชนผู้รับข้อมูลข่าวสาร ความสามารถ ความชำนาญในการสื่อสาร การอ่าน การฟัง การตีความ การจับใจความสำคัญในการรับข้อมูลข่าวสาร

จากตารางที่ 3 พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามได้ปัญหาและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการเพื่อส่งเสริมความศรัทธาของประชาชน ดังนี้

ด้านผู้ส่งสาร คือ พระนักเผยแผ่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชน ผู้ส่งสารควรให้มีการฝึกอบรมความรู้ให้แก่พระนักเผยแผ่ที่จะทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชน

ด้านสาร คือ พระนักเผยแผ่ขาดความรู้ด้านการเผยแผ่ค่อนข้างน้อยทำให้ พระนักเผยแผ่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชน ด้านสารหลักธรรมในพระพุทธศาสนาควรให้มีการฝึกอบรมความรู้ ให้แก่พระภิกษุที่จะทำหน้าที่ในการเผยแผ่

ด้านช่องทาง คือ ขาดทีมงานที่เข้มแข็งเพื่อช่วยกันทำงานด้านเผยแผ่ ช่องทางการสื่อสารควรให้ความรู้ให้แก่พระนักเผยแผ่ที่จะทำหน้าที่ในการเผยแผ่ และสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง

ด้านผู้รับสาร คือ ประชาชนผู้รับข้อมูลข่าวสาร ต้องมีคุณสมบัติ ความสามารถ ความชำนาญในการสื่อสาร การอ่าน การฟัง การตีความ การจับใจความสำคัญ ควรส่งเสริมให้ประชาชนผู้รับข้อมูลข่าวสาร ความสามารถ ความชำนาญในการสื่อสาร การอ่าน การฟัง การตีความ การจับใจความสำคัญในการรับข้อมูลข่าวสาร

อภิปรายผลการวิจัย

1. พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความรู้ความการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูใบฎีกาจิตวิมล ธวัชชโย (ทนนาน) (2555) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในสถานศึกษาอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในสถานศึกษาอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

2. พระสงฆ์ที่มีอายุ ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ วุฒิการศึกษาแผนกสามัญศึกษา วุฒิการศึกษาแผนกนักธรรม และวุฒิการศึกษา แผนกเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า อายุ ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ วุฒิการศึกษาแผนกสามัญศึกษา วุฒิการศึกษาแผนกนักธรรม และวุฒิการศึกษา แผนกเปรียญธรรมส่งผลต่อระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อเรื่องประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาชัย วิจิโต (สืบศรี) (2556) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ ในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของของประชชนทั่วไปในอำเภออุทัย ที่มีต่อบทบาทการเผยแผ่

ของคณะสงฆ์ ในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลโดยรวม กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพ อายุ อาชีพ วุฒิการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ ในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า จำนวนพรรษา ไม่ส่งผลต่อระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อเรื่องประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาธรรมิกราช กรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญกัฬหาภรณ์ กลิ่นนิมโน (2554) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท 4” ผลการศึกษาพบว่า พบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้ ต่างกันมีทัศนคติต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

องค์ความรู้

1) องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังนี้

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ด้านผู้ส่งสาร	ด้านสาร	ด้านช่องสาร	ด้านผู้รับสาร
ผู้ส่งสารควรให้มีการฝึกอบรมความรู้ให้แก่พระนักเผยแผ่ที่จะทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชน	ด้านสารหลักธรรมในพระพุทธศาสนาควรให้มีการฝึกอบรมความรู้ให้แก่พระภิกษุที่จะทำหน้าที่ในการเผยแผ่	ช่องทางการสื่อสาร ควรให้ความรู้ให้แก่พระนักเผยแผ่ที่จะทำหน้าที่ในการเผยแผ่ และสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง	บุคคลผู้รับข้อมูลข่าวสาร ต้องมีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในการสื่อสาร การอ่าน การฟัง การตีความ การจับใจความสำคัญ

ผลการสัมภาษณ์ สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์สาวกของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ปัจจุบันนี้ “พระสงฆ์” ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่อบรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชนในฐานะ “พระนักเผยแผ่” และ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระยะหลังๆ มักจะเป็นการเผยแผ่โดยอาศัยโอกาสคือวันสำคัญทางพุทธศาสนา ปัญหา อุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางศีลธรรมการศึกษาทุกระดับไม่เน้นศีลธรรม และพระพุทธศาสนาเผชิญกับบริโศณนิยม ข้อเสนอแนะในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา องค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหารร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จัดโครงการสัมมนาพระนักเผยแผ่และส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากภาพที่ 1 การศึกษาประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานครโดยภาพรวม ดังรายละเอียดที่แสดงตัวอย่างค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation =S.D.) พบว่า พระสงฆ์มีระดับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ด้านประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับ

เพื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านผู้รับสาร มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่นๆ คือ ด้านสาร ด้านช่องสาร และด้านผู้ส่งสารตามลำดับ

การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกสามัญศึกษาต่างกัน วุฒิการศึกษาแผนกนักธรรมต่างกัน มีวุฒิการศึกษา แผนกเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

การศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ปัญหา อุปสรรคด้านผู้ส่งสาร พระนักเผยแผ่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชน ข้อเสนอแนะ ผู้ส่งสารควรให้มีการฝึกอบรมความรู้ให้แก่พระนักเผยแผ่ที่จะทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชน

ปัญหา อุปสรรคด้านสาร พระนักเผยแผ่ขาดความรู้ด้านการเผยแผ่ค่อนข้างน้อยทำให้ พระนักเผยแผ่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชน ข้อเสนอแนะ ด้านสารหลักธรรมในพระพุทธศาสนาควรให้มีการฝึกอบรมความรู้ ให้แก่พระภิกษุที่จะทำหน้าที่ในการเผยแผ่

ปัญหา อุปสรรคด้านช่องสาร ขาดทีมงานที่เข้มแข็งเพื่อช่วยกันทำงานด้านเผยแผ่ ข้อเสนอแนะ ช่องทางการสื่อสาร ควรให้ความรู้ให้แก่พระนักเผยแผ่ที่จะทำหน้าที่ในการเผยแผ่ และสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง

ปัญหา อุปสรรคด้านผู้รับสาร ด้านผู้รับสารประชาชนผู้รับข้อมูลข่าวสาร ต้องมีคุณสมบัติความสามารถ ความชำนาญในการสื่อสาร การอ่าน การฟัง การตีความ การจับใจความสำคัญ ข้อเสนอแนะ ควรส่งเสริมให้ประชาชนผู้รับข้อมูลข่าวสาร ความสามารถ ความชำนาญในการสื่อสาร การอ่าน การฟัง การตีความ การจับใจความสำคัญในการรับข้อมูลข่าวสาร

ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ด้านสภาพทั่วไป คือการเผยแผ่หลักพระพุทธธรรม หรือการปลูกฝังอบรมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนดีมีศีลธรรมและประพฤติปฏิบัติชอบนั้น มักจะเป็นการเผยแผ่โดยอาศัยโอกาสคือวันสำคัญทางพุทธศาสนา และประเพณีประจำปีของวัดเท่านั้น ซึ่งการดำเนินการเช่นนี้ถูกมองว่าเป็นพุทธศาสนาเชิงรับมากกว่าเชิงรุก ปัจจุบันกระแสข่าวและสภาพปัญหาบางประการได้เป็นกระแสกระทบกระเทือนต่อพระพุทธศาสนาในประเทศไทยอย่างรุนแรง ซึ่งเป็นผลมาจากกระแสความหลงใหลในวัตถุนิยม บริโภคนิยม พร้อมวัฒนธรรมที่ทำลายความเป็นไทยจากทางตะวันตกและอื่นๆ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นงานหลักและหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ทุกรูปที่ต้องอบรมสั่ง

สอนประชาชนแต่ปัจจุบันนี้พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่หลักพุทธธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น มีค่อนข้างจำกัด ไม่เพียงพอต่อความต้องการของสังคมยุคข้อมูลข่าวสารที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ด้านปัญหาและอุปสรรค คือประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางศีลธรรม การศึกษาทุกระดับไม่เน้นศีลธรรม สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ความเจริญและวัฒนธรรมตะวันตก หลั่งไหลเข้ามาสู่สังคมประชาชนเป็นจำนวนมากที่ยังเชื่อโชคลาง ของขวัญ วัตถุมงคล และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยหวังว่าสิ่งเหล่านี้จะบันดาลความโชคดี ความร่ำรวย ความสำเร็จแก่เขาได้ และพระสงฆ์และสถาบันยังไม่มีภารกิจประเมินผลการเผยแผ่ธรรมะ เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบันหรือพื้นฐาน

ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ด้านข้อเสนอแนะ คือควรจัดโครงการสัมมนาพระนักเผยแผ่ ที่ผ่านฝึกอบรมหลักสูตรวิชาการเทศนาวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร จากหน่วยงานที่จัดฝึกอบรมพระนักเทศน์ นักเผยแผ่ ครูพระสอนศีลธรรมพระพุทธศาสนาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและกรมการศาสนา เพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีอุดมการณ์ ความรู้ ความสามารถมีทักษะและวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปอบรมสั่งสอนประชาชนให้นำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบสัมมาชีพ และดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันระดมความคิดช่วยพัฒนาวิชาการด้านการเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย

ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร			
Input	Process	Output	Outcome
S ผู้ส่งสาร (Source)	P= มีการวางแผนในการจัดโครงการ และจัดประชุมคณะกรรมการ D = จัดอบรมถวายความรู้แก่พระนัก เผยแผ่ C = มีการประเมินผลการดำเนินการ A = จัดทำรายงานเสนอผู้บังคับบัญชา	มีโครงการอบรม พระนักเผยแผ่ที่ ชัดเจน	พระนักเทศน์มีทักษะ ในการแสดงธรรม ตามภูมิความรู้
M สาร (Message)	P = วางแผนจัดโครงการ นัดประชุม คณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง D = จัดอบรมถวายความรู้ลักษณะและ คุณสมบัติที่ดีของสารที่ดีกับพระนักเผย แผ่ C = ประเมินผลการดำเนินงาน A = จัดทำรายงานเสนอผู้บังคับบัญชา	มีคณะกรรมการ ดำเนินงาน	พระนักเทศน์ มี เนื้อหาสาระธรรม และ สื่อที่จะใช้แสดง
C ช่องสาร(Channel)	P = วางแผนจัดโครงการ นัดประชุม คณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง D = จัดทำสื่อในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา C = ประเมินผลการดำเนินงาน A = จัดทำรายงานเสนอผู้บังคับบัญชา	มีกิจกรรมรองรับนัก เผยแผ่	มีการจัดสร้างทีมงาน เผยแผ่ผ่านสื่อสังคม ออนไลน์
R ผู้รับสาร (Receiver)	P = วางแผนจัดโครงการ นัด ประชุมคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง D = ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ ประชาชนร่วมกิจกรรม C = ประเมินผลการดำเนินงาน A = จัดทำรายงานเสนอ ผู้บังคับบัญชา	ทราบแนวทางใน การพัฒนาโครงการ	ประชาชนได้รับการเผย แผ่พระพุทธศาสนาอย่าง ชัดเจนและสามารถนำไป ประยุกต์ใช้อย่างมี คุณประโยชน์ต่อสังคม และชุมชน

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย

จากภาพที่ 2 การศึกษาประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

Input (การนำเข้า) ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร (Source) เป็นผู้ทำหน้าที่ส่งสารผ่านช่องทางหนึ่งไปยังผู้รับสาร ผู้ส่งสารจึงมีบทบาทในการชี้แนะว่าพฤติกรรมการสื่อสาร ผู้ส่งสารอาจเรียกผู้เข้ารหัสคือ ผู้ที่รับผิดชอบในการนำความคิดของผู้ริเริ่ม ความคิดหรือแหล่งสารส่งไปยังผู้ที่ต้องการจะสื่อสารด้วยการสื่อสารส่วนบุคคลอาจเป็นไปแบบของการปกปิด สาร (Message) การสื่อสารมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งให้เกิดผลทางจิตใจหรืออารมณ์มุ่งเน้นให้ผู้รับสารคล้อยตามเพื่อเสนอหรือชักจูงใจให้กระทำและตัดสินใจ เพื่อแจ้งให้ทราบการทำการสื่อสาร ผู้ทำการสื่อสารควรมีความต้องการที่จะบอกกล่าวหรือ

ชี้แจงข่าวสาร เรื่องราว เหตุการณ์ ช่องสาร(Channel)ต้องอาศัยสื่อให้ทำหน้าที่นำสารไปยังผู้รับสาร โดยทั่วไปแล้วสารที่ถูกผู้ส่งสารถ่ายทอดไปยังผู้รับสารจะเข้าไปสู่ระบบการรับรู้ของมนุษย์ ผู้รับสาร (Receiver)บุคคลผู้รับข้อมูลข่าวสาร ต้องมีคุณสมบัติ ความสามารถ ความชำนาญในการสื่อสาร การอ่าน การฟัง การตีความ การจับใจความสำคัญของผู้รับสาร ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลต่อการทำความเข้าใจ ความสามารถความชำนาญในการอ่านหรือการฟังของบุคคลนั้นจะแตกต่างกันไปตามระดับความรู้ ประสบการณ์ และสติปัญญาของแต่ละบุคคล

Process (กระบวนการ) ประกอบด้วย ด้านผู้ส่งสาร (Source) คือ P= มีการวางแผนในการ จัดโครงการและจัดประชุมคณะกรรมการ D = จัดอบรมถวายความรู้แก่พระนักเผยแผ่ C = มีการ ประเมินผลการดำเนินการ และ A = จัดทำรายงานเสนอผู้บังคับบัญชา ด้านสาร (Message) คือ P = วางแผนจัดโครงการ นัดประชุมคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง D = จัดอบรมถวายความรู้ลักษณะและ คุณสมบัติที่ดีของสารที่ดีให้กับพระนักเผยแผ่ C = ประเมินผลการดำเนินงาน และ A = จัดทำรายงาน เสนอผู้บังคับบัญชา ด้านช่องสาร(Channel) คือ P = วางแผนจัดโครงการ นัดประชุมคณะกรรมการที่ เกี่ยวข้อง D = จัดทำสื่อในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา C = ประเมินผลการดำเนินงาน และ A = จัดทำรายงานเสนอผู้บังคับบัญชา ด้านผู้รับสาร (Receiver) คือ P = วางแผนจัดโครงการ นัดประชุม คณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง D = ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนร่วมกิจกรรม C = ประเมินผลการ ดำเนินงาน และA = จัดทำรายงานเสนอผู้บังคับบัญชา

Outcome (ผลลัพธ์) ประกอบด้วยมีโครงการอบรมพระนักเผยแผ่ที่ชัดเจน มีคณะกรรมการ ดำเนินงาน มีกิจกรรมรองรับนักเผยแผ่ และทราบแนวทางในการพัฒนาโครงการ

Outcome (ผลลัพธ์) ประกอบด้วย ด้านผู้ส่งสาร พระนักเทศน์มีทักษะในการแสดงธรรมตาม ภูมิความรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับฟังธรรมะอย่างมีสติ มีความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคมและชุมชนในพื้นที่ อย่างดี มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม และมีวัฒนธรรมการเผยแผ่ที่มีการพัฒนาการในยุคโลกาภิวัตน์ ด้านสารพระนักเทศน์ มีเนื้อหาสาระธรรม และสื่อที่จะใช้แสดง พระนักเทศน์บรรยายเรื่องจริงที่มี อยู่ในชีวิตประจำวันหรือในพระไตรปิฎก พระนักเทศน์บรรยายเรื่องที่เป็นประโยชน์ แก่ประชาชน แก่ชุมชน แก่ประเทศชาติ พระนักเทศน์พิสูจน์ได้ด้วยการพูดให้ฟังทำให้ดู อยู่ให้เห็นยืนยันให้ได้สัมผัส และ พระนักเทศน์มีความกระตือรือร้นในใจในสารที่ได้ฟัง ด้านช่องสาร พระนักเทศน์ มีความรู้ในการ นำเสนอธรรมผ่านวิทยุกระจายเสียง พระนักเทศน์มีความชำนาญในการนำเสนอธรรมผ่านโทรทัศน์ พระนักเทศน์มีการเผยแผ่เชิงรุก โดยการผลิตซีดีเป็นสื่อธรรมแจกจ่ายให้ถึงชุมชน พระนักเทศน์มี ความรู้ในการใช้โทรศัพท์ติดต่อประสานงานการเผยแผ่เชิงรุกและเชิงรับในพื้นที่ และมีการจัดสร้าง ทีมงานเผยแผ่ผ่านอินเทอร์เน็ตในยุคโลกาภิวัตน์ ด้านผู้รับสาร ประชาชนได้ทราบหลักการปฏิบัติงาน การเผยแผ่ของพระนักเทศน์ ประชาชนได้รับการแสดงพระธรรมเทศนาของพระนักเทศน์และนำไป ประยุกต์ใช้อย่างมีคุณประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน ประชาชนมีความแจ่มแจ้งชัดเจนในเรื่องที่ฟัง เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการเป็นชาวพุทธ ประชาชนได้รับรสพระธรรมที่พระนักเทศน์ได้แสดง

บรรยายผ่านระบบเทคโนโลยี เช่น วิทยุ โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น และประชาชน ได้ทราบหลักการปฏิบัติงานเผยแผ่ของพระนักเทศน์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

- 1) ควรมีการกำหนดนโยบายและแผนการปฏิบัติงานของพระนักเผยแผ่ให้มีความชัดเจน เช่น แผนการทำงานเป็นทีมนโยบายเผยแผ่เชิงรุก รวมทั้งนำแผนปฏิบัติการไปวิเคราะห์หาจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนางานเผยแผ่ในอนาคต
- 2) ควรมีการจัดประชุมสัมมนา และพัฒนาเทคนิคการเผยแผ่พุทธธรรมที่ทันสมัย มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างพระนักเผยแผ่ด้วยกัน ทั้งระหว่างอำเภอ จังหวัด หรือสายงานพระนักเผยแผ่ที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

- 1) ควรจัดทำหลักสูตรที่เอื้ออำนวยต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแต่ละพื้นที่เพื่อให้การปฏิบัติงานของพระนักเผยแผ่ มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น
- 2) ควรสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรที่ดูแลพระนักเผยแผ่ โดยการสร้างระบบเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในแต่ละจังหวัด เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งกันและกัน
- 3) มหาวิทยาลัยสงฆ์ร่วมกับองค์กรคณะสงฆ์และหน่วยงานควรสนับสนุน และหาแนวทางการจัดตั้งสถาบันหรือวิทยาลัยพระนักเผยแผ่ เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านงานเผยแผ่ พระศาสนาในต่างประเทศ จัดตั้งคณะกรรมการบริหารกิจการพระนักเผยแผ่
- 4) พระนักเผยแผ่ต้องศึกษาทั้งภาษาอังกฤษและวัฒนธรรม เพื่อขยายงานให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดความองอาจและสามารถที่จะอธิบายธรรมะให้กับชาวต่างชาติได้ ขณะเดียวกัน ควรมีการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบที่หลากหลายผ่านสื่อเทคโนโลยี Internet วิทยุหรือโทรศัพท์ ส่งเสริมสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในพื้นที่อื่น
- 2) ควรศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กัญญ์ภาภรณ์ กลิ่นนิมวล. (2554). *ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท 4*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูใบฎีกาจิตวิมล ธวัชโย (ทนนาน). (2555). *ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในสถานศึกษาอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม* (ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสาธกธรรมวิจิตร (อนันต์ ฉนทกาโม). (2557). *การพัฒนาการเทศน์มหาชาติในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาชัย วิจิโต (สืบศรี). (2556). *บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ ในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2540). *พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก*, กรุงเทพฯ: เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด.
- แสง จันทร์งาม. (2551). *พุทธศาสนากับสังคมไทย*, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.